

Monarquia i tercera via?

En els darrers tres-cents anys, les monarquies han hagut de canviar per tal de mantenir-se en el sistema institucional dels estats europeus. A les monarquies absolutes del segle XVIII, els monarques i els funcionaris de la Cort suposaven els vèrtexs de les funcions executives, legislatives i judicials, una situació que va anar canviant en el segle següent en forma de monarquies constitucionals. En aquesta etapa els monarques seguien mantenint poders significatius, com presidir i dirigir els governs, anomenar membres dels Parlaments, etc. Finalment, les monarquies parlamentàries dels segles XX i XXI han deixat de tenir capacitat de decisió explícita en els tres poders clàssics, i el seu paper ha quedat reduït a funcions bàsicament simbòliques i mediadores. És el preu que han hagut de pagar per tal de perviure dins dels entramats constitucionals de les democràcies liberals.

En el cas de l'estat espanyol, la continuïtat de la monarquia va quedar en suspens durant la dictadura franquista, la qual, però, finalment va reinstaurar-la –difícilment hauria pogut propiciar un sistema republicà després de l'aixecament militar contra la Segona República.

Així, l'origen de la reinstauració de la monarquia borbònica actual és franquista. Posteriorment, crec que ningú pot negar el paper de Joan Carles I en la Transició a favor d'un sistema democràtic que deixava enrere la dictadura, ni tampoc el seu paper final –l'inicial i l'intermedi han quedat plens d'ombres– en el fracàs dels cops d'estat de l'any 1981. Tanmateix aquesta legitimitat pràctica s'ha diluït de manera dràstica a partir del comportament del mateix monarca, la qüestió, mai investigada, de l'enriquiment del seu patrimoni, l'opacitat permanent de les despeses de la casa reial o els flagrants casos de corrupció, actualment encara en els jutjats.

L'abdicació recent del rei ha agafat per sorpresa gairebé a tothom, però el fet en si no ha causat cap estranyesa, ja que era una cosa esperada en els darrers dos anys. En l'actualitat, després del pas pràctic del PSOE de partit amb "profundes arrels republicanes" –tal com deia Rubalcaba fa uns dies– a partit inequívocament monàrquic, el clàssic dilema monarquia-república ha perdut força dins del context espanyol. Determinades forces d'esquerra mantenen un imaginari de valors i institucions que connecta amb la legitimitat republicana de fa vuitanta anys, imaginari que ara es barreja amb crítiques a la manca

FERRAN REQUEJO

CATEDRÀTIC DE CIÈNCIA POLÍTICA, UPF

evident de qualitat de la democràcia espanyola, i amb l'oposició a les polítiques econòmiques i socials impulsades durant la crisi primer pel PSOE i després pel PP.

Des de la perspectiva catalana, en principi la substitució d'un monarca per un altre no canviava res del context general. Com dèiem, les funcions del cap d'estat en una monarquia parlamentària són, afortunadament, molt limitades (tot i ser el cap de les forces armades, una qüestió que a Europa resulta merament formal, però que en el cas espanyol resulta significativa atesa la trista història d'aquest estat en termes democràtics durant l'època contemporània). Però avui Espanya està integrada en organitzacions com la Unió Europea i l'OTAN. I a diferència de la transició dels anys setanta, Felip VI iniciarà el seu regnat dins del marc constitucional actual. D'aquesta manera, si Joan Carles I probablement passarà a la història com el monarca de la recuperació democràtica, el seu fill ho farà com un cap d'estat *normal* d'una monarquia parlamentària. Els temes més destacats de l'agenda política interna en el moment de la seva coronació són els de gestió de la crisi i el procés polític de Catalunya.

Així, les anomenades *terceres vies*, en cas que acabin formulant-se, no estan en mans del nou monarca sinó, en tot cas, en les dels principals partits nacionalistes espanyols (PP i PSOE). De moment, aquestes vies ni hi són ni se les espera. Aquell procés no registra d'entrada cap variació. El seu centre de gravetat segueix residint en les institucions, la societat civil i els ciutadans de Catalunya. La se-

güent estació és la consulta del 9-N. Això fa que en el context actual, les posicions a favor de la "Tercera República" resultin alienes a molts ciutadans catalans. No per republicanes, sinó per espanyoles.

En qualsevol cas, els partidaris de les terceres vies haurien d'assegurar dues coses igual de fonamentals: el contingut precís d'un nou pacte constitucional i els procediments de garantia que aquest pacte es compliria. El pacte, en primer lloc, hauria d'incloure un reconeixement i un nivell d'autogovern que fos acceptable per a una majoria dels ciutadans de Catalunya. Això ja no es pot fer sense establir competències importants en l'esfera simbòlica, europea i internacional, sense un blindatge precís de matèries (llengua, educació, mitjans de comunicació, cultura, benestar, etc.), sense capacitat de desenvolupar polítiques econòmiques i socials pròpies, o sense disposar d'un finançament just i estable. En segon lloc, haurien d'establir-se garanties explícites que el poder central i les institucions de l'estat (executiu, Parlament i tribunals) complirien els pactes establerts. La lògica dels pactes constitucionals tipus Estatut resulta avui caduca, obsoleta. Catalunya porta ja massa història col·lectiva al darrere per caure de nou en la inexperiència o en la ingenuïtat. En absència de garanties, un pacte de tercera via sempre seria precari. I vista l'experiència anterior, tot apunta que aquestes garanties serien paper mullat en absència del dret de secessió en les regles constitucionals.

Sies donessin aquestes dues condicions podria haver-hi un lloc per a una potencial Commonwealth hispànica –monarquia inclosa–. Tanmateix, crec que s'ha d'estar, avui, molt desinformat per creure que aquesta opció és realista. Vistos els precedents, l'experiència comparada de les democràcies plurinacionals i les dades empíriques del cas espanyol, l'anàlisi racional fa concloure que els ciutadans i les institucions catalanes hauran de procedir en algun moment a una desconexió del marc constitucional espanyol.

SERGIO BARRENECHA / EFE

S'ha d'estar molt desinformat per creure que una Commonwealth hispànica és una opció realista